

כל אחד יכול

מאמר מערכת

השבוע הראשון של שנת הלימודים הוא זמן מרגש עבור מיליוני משפחות, זמן של התחדשות והבטחה. זהו גם זמן של הטחת האשמות שטחיות, התולות לרוב את האשמה למצבה העגום של מערכת החינוך בחוסר תקציבים, בכיתות הגדולות וביום הלימודים הקצר.

אין ספק שהכיתות אכן גדולות מדי ויום הלימודים ברוב המקומות קצר מדי. אבל בעבר הכיתות היו אפילו יותר גדולות (כתבתנו שרה הניג זוכרת מורה יוצאת דופן שלה בביה"ס היסודי מתמודדת במיומנות עם כיתה בת 54 תלמידים), בתוצאות טובות יותר למרות תקציבים קטנים בהרבה. נכון גם שטיפול ברבים מחוליי המערכת דורש כסף. מה שלא נוטים להודות בו הוא שקיים בזבז עצום בתקציב החינוך, ושרפורמה חינוכית אמיתית תוכל לחולל נפלאות.

כל ממשלות ישראל, והממשלה הנוכחית באופן שערורייתי במיוחד, התנגדו לרפורמות החינוכיות שהומלצו ע"י וועדות רבות. לא מזמן נקברו המלצותיה של ועדת דברת ע"י ראש הממשלה אהוד אולמרט ושרת החינוך יולי תמיר. דברת ניסה לתת למנהלים את הכוח לתגמל מורים טובים ולפטר את אלה שאינם עומדים בקריטריונים. נסיון זה הוכשל ע"י ארגוני המורים, דבר מצער ביותר לא רק עבור התלמידים אלא גם עבור מקצוע ההוראה.

בשנת 2004 אמרה ד"ר שוש מלאת, ראש מכללת אחווה: "אם סטטוס ההוראה לא יעלה... העליה בשכר, שיפור מצב הכיתות וכל ההמלצות האחרות של ועדת דברת לא משנות." אבל מה יעלה את סטטוס ההוראה יותר מאשר תגמול כספי ואחר עבור מצוינות? איזו דרך טובה יותר למשוך אנשים חדשים למקצוע חיוני זה?

שנת הלימודים נפתחה בזמן, לשם שינוי, אבל היום שובתים מורי בתי הספר התיכוניים – מכה מוכרת. והבעיות המהותיות נשארו: כמה מן הילדים שלנו נכנסים למערכת כתלמידי כיתה א' סקרנים ויוצאים, או נושרים, כשאינם שולטים בקריאה, כתיבה ופעולות חשבון בסיסיות?

בארצות הברית, כאן ובקומות אחרים, סיסמאות כמו "אף ילד לא נשאר מאחורי" הפכו למנטרה חלולה. המציאות היא, לפי נתוני מכון ברוקדייל, שחמישית מבני ה-17 לא לומדים בכיתה י"ב ו-15% מכלל בני הנוער בגילאים 13-17 הם "נושרים סמויים" שאינם משלימים את חוק לימודיהם. פחות מחצי מכל בני ה-17 זכאים לתעודת בגרות עם סיום התיכון.

החדשות הטובות, כפי שדיווח כתב הפוסט חביב רטיג ביום שלישי, הן שמערכת החינוך שלנו לא נידונה לכישלון של חלק ניכר מתלמידיה. ארגון לא ממשלתי, העובד בשיתוף הדוק עם משרד החינוך, מנהלים ומורים בכל רחבי הארץ, הוכיח ש-25% התלמידים בתחתית סולם הישגים יכולים לעבור את מבחני הבגרות ויש להם סיכוי לצאת ממעגל חוסר ההשכלה, חוסר התעסוקה והעוני.

התכנית, שהוקמה ומופעלת ע"י קרן רש"י ונקראת תפנית, הביאה לתוצאות מדהימות. באחד מן הפרויקטים, כל התלמידים בכיתה ט' או י' באחד מבתיה"ס המשתתפים שנכשלו לפחות בשבעה מקצועות הוכנסו למרתון של למידה מואצת שהעניק להם אמונה ביכולתם וכישורים לעבור את בחינות הבגרות ולעמוד בדרישות הקבלה לאוניברסיטה. אולי המרשים מכל, התכנית מסתמכת אך ורק על המורים הקיימים בבית הספר, שההכשרה של תפנית משכנעת אותם שהתלמידים הגרועים ביותר שלהם יכולים להצליח, ושהם עצמם יכולים ליצור הישגים כאלה הנראים כנס.

בשנת הלימודים תשס"ז, 93% מתוך 586 ילדים ב-21 בתי ספר – שכולם נראו כמקרים אבודים מבחינה לימודית בעיני עצמם ובעיני המערכת – עברו בהצלחה את בחינות הבגרות לאחר השתתפות בתכנית תפנית. השנה, 1,100 תלמידים ב-40 בתי ספר ישתתפו בתכנית, יחד עם כ-19,000 תלמידים ב-200 בתי"ס בתכניות דומות המיועדות לתפוס תלמידים נכשלים בשלב בית הספר היסודי.

אי אפשר להתווכח עם הצלחה, וחייבים לשכפל אותה. משרד החינוך צריך להעריך מיד את אין-ספור תכניות המיועדות לקדם תלמידים חלשים, ולהעביר מיליוני שקלים מתכניות שנכשלו לאלה שהן בעלות הצלחה מוכחת. חייהם של תלמידים שגילו את האמת במוטו של תפנית – "כל אחד יכול" – השתנו לתמיד. הדבר נכון גם לגבי המורים, המנהלים ומערכת בית הספר כולה.

בינוניות חינוכית אינה חקוקה באבן. אנחנו יודעים מה עובד ומה צריך לעשות. הכסף ישנו, והתלמידים ומערכת החינוך – גם ללא רפורמות כוללות נחוצות – מוכנים. אז למה אנחנו מחכים? "